

HERMAN BAERT
ANNELIES DROOGMANS

BIND-KRACHT
DOOR
BASISSCHAKEL-
METHODIEK

EEN OPSTAP
IN ARMOEDEBESTRIJDING

LANNOO
CAMPUS

D/2020/45/647 – ISBN 978 94 014 7645 4 – NUR 752

VORMGEVING Textware

OMSLAGONTWERP Caroline Van Poucke

De personen op de cover zijn deelnemers en vrijwilligers van T'Hope

© Herman Baert, Annelies Droogmans & Uitgeverij Lannoo nv., Tiel, 2010
LannooCampus maakt deel uit van de Lannoo Groep.

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag veelevoudigd worden en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus
Vaartkom 41
B-3000 Leuven (België)
www.lannoo-campus.com

Inhoud

Woord vooraf	9
Leeswijzer	11
Hoofdstuk 1: De Basisschakelmethodiek vandaag en morgen	15
1. <i>Een methodiek in ontwikkeling</i>	15
2. <i>Het vervolg van de methodiekontwikkeling</i>	17
2.1 LITERAATUURSTUDIE	18
2.2 PRAKTIJKONDERZOEK	18
2.3 RESULTATEN	18
3. <i>Praktijkvoorbeelden</i>	19
3.1 CENTRUM KAUWENBERG	19
3.2 DE BRUG	20
3.3 INLOOPCENTRUM DE MEANDER	21
3.4 EMANCIPATORISCHE PROJECTWERKING OCMW GENT	23
3.5 T'HOPE	24
Hoofdstuk 2: Het waarom en de eigenheid van de basisschakelmethodiek	27
1. <i>'Methodiek': meer dan een woordenspel</i>	27
2. <i>Leven in armoede en de basisschakelmethodiek</i>	28
2.1 HET ARMOEDEKLUWEN AAN DE BUITENKANT BEKEKEN	29
2.2 DE BINNENKANT VAN ARMOEDE	32
2.2.1 Verbinding met zichzelf	33
2.2.2 Verbinding met anderen	34
2.2.3 Verbinding met de maatschappij	34
2.2.4 Verbinding met de toekomst	34
2.3 EEN KRACHTGERICHTE KIJK OP ARMOEDE	34
3. <i>De missing link</i>	36

4. 'Dé arme' bestaat niet	38
5. De basisschakelmethodek en de Bind-Kracht-visie	41
6. De BSM in het welzijnslandschap: een breed toepassingsgebied en een kwaliteitskenmerk	47
7. ... op weg van een visie naar een uitgewerkte methodek	49
 Hoofdstuk 3: Basisschakelmethodek in vogelvlucht	 51
1. Inleiding	51
2. De basisschakelmethodek in de praktijk	51
2.1 BASIS	51
2.2.1 Een laagdrempelige werking...	52
2.1.2 ... op maat	54
2.2 SCHAKELEN	55
2.2.1 Microniveau: verbinding met zichzelf en met anderen maken	55
2.2.2 Mesoniveau: verbinding met diensten en voorzieningen tot stand brengen	56
2.2.3 Macroniveau: verbinding met de maatschappij zoeken	57
3. Doelstellingen van de basisschakelmethodek	58
4. Basisschakelmethodek ontwart het armoedeweb	59
4.1 PRAKTIJKVOORBEELDEN ONDER DE LOEP	60
4.1.1 Rond en gezond	60
4.1.2 Huisvesting gezocht	62
4.2 EEN DWARSDOORSNEDE UIT HET AANBOD	63
 Hoofdstuk 4: Bouwstenen van de Basisschakelmethodek: stuk voor stuk	 67
1. Inleiding	67
2. Kernbegrippen van de basisschakelmethodek	67
2.1 BASIS...	67
2.1.1 Werken aan de basis	67
2.1.2 Een fundament voor nieuwe verbindingen	72
2.1.3 Instapvoorwaarden en drempels	77
2.2 SCHAKEL	79
2.2.1 Microniveau: iemand mogen zijn in verbinding met anderen	79
2.2.2 Mesoniveau: verbinding met diensten en voorzieningen	85
2.2.3 Macroniveau: verbinding met de maatschappij	89
2.3 SCHAKELEN ONDER HOOGSPANNING	92
3. De basisschakelmethodek als een integrale methodek	95
3.1 MULTI-ASPECTUEEL WERKEN	95
3.2 MULTIFUNCTIONEEL WERKEN	97
3.2.1 Ontmoeting	97

INHOUD	7
3.2.2 'Vrije tijd' maken	101
3.2.3 Vorming	106
3.2.4 Nuldelijns hulpverlening	108
3.2.5 Belangenbehartiging	112
3.3 DE FUNCTIEVERWEVING VOORSTELLEN EN ILLUSTREREN	113
4. <i>Individueel werken en groepswork gaan hand in hand</i>	116
4.1 GROEPSWERK: HET PRILLE BEGIN	117
4.2 KRACHTGERICHT GROEPSWERK	119
4.3 MEERWAARDE VAN KRACHTGERICHT GROEPSWERK	120
4.4 EVOLUTIE IN HET KRACHTGERICHT GROEPSWERK	121
 Hoofdstuk 5: Begeleiden van sterker worden en schakelen	 123
1. <i>Inleiding</i>	123
2. <i>Een positieve begeleidershouding</i>	123
3. <i>De rollen van begeleiders</i>	127
3.1 VEELZIJDIGE ROLLEN	127
3.2 EEN GAMMA VAN ROLLEN ALS ...	128
3.2.1 ... raadgever	128
3.2.2 ... steunfiguur	129
3.2.3 ... groepsbegeleider	130
3.2.4 ... manager	131
3.2.5 ... model	132
3.2.6 ... vernieuwer	133
3.2.7 ... informatieaanbrenger	134
3.2.8 ... als brugfiguur	135
4. <i>Competent begeleiden</i>	136
4.1 ORGANISATORISCHE COMPETENTIES	137
4.2 METHODISCHE COMPETENTIES	137
4.3 SOCIAAL-COMMUNICATIEVE COMPETENTIES	138
4.4 ANALYTISCHE EN SYNTHETISCHE COMPETENTIES	138
4.5 TECHNISCH-FUNCTIONELE COMPETENTIES	138
5. <i>Vrijwilligers versterken het team</i>	139
5.1 WAAROM VRIJWILLIGERS?	140
5.2 DIVERSITEIT IN HET VRIJWILLIGERSTEAM	140
5.2.1 Vrijwilligers met armoede-ervaring	141
5.2.2 Vrijwilligers zonder armoede-ervaring	143
 Hoofdstuk 6: (Rand)voorwaarden voor een basisschakelwerking	 147
1. <i>Een begeleidingsteam als basisvoorwaarde</i>	147

1.1	MULTIDISCIPLINARITEIT EN COMPLEMENTARITEIT	147
1.2	CONTINUÏTEIT	149
1.3	EEN GOEDE TAAKVERDELING EN AFSTEMMING	150
1.4	EEN LEREND BEGELEIDINGSTEAM	151
1.5	VRIJWILLIGERS IN HET BEGELEIDINGSTEAM	152
2.	<i>Niet zonder huiselijke accommodatie</i>	153
3.	<i>Noodzakelijke beleidsvoorwaarden</i>	156
3.1	EEN BELEIDSVISIE OF MISSIE	157
3.2	PERSONELE EN FINANCIËLE MIDDELEN	157
3.3	NETWERKING OM TE SCHAKELEN	158
3.4	RAPPORTERING EN VERANTWOORDING	158
3.5	EEN INCLUSIEF EN INTEGRAAL ARMOEDEBELEID	158
4.	<i>Kennisdeling en methodiekontwikkeling</i>	159
	Bijlage 1	161
	Bijlage 2	165
	Bijlage 3	173
	Bibliografie	175
	De partners in het project: Basisschakelmethodiek, een opstap in armoedebestrijding	181
	Figuren	
1.	BSM en dragende werking	58
2.	De BSM als een integrale methodiek	59
3.	Functieverdeling in het activiteiten aanbod	64
4.	Warme overdracht	95
5.	Buurtmaaltijd	114
6.	Praatgroep opvoeding	114
7.	Buurtmaaltijden met een verschillende functieverdeling	115
8.	Functierooster	169

Woord vooraf

“*Kom nog eens meedenken over onze werking en onze aanpak.*” Dit herhaald verzoek ligt aan de oorsprong van dit boek. De vraag werd gesteld door organisaties die nog over de onuitgegeven, beduimelde rapporten van het actieonderzoek anno 1990-1992 beschikken waarin de basisschaakmethodiek werd ontwikkeld, of waarvan een medewerker ooit deelnam aan een van de daarop volgende studie- en vormingsdagen. De wens om op deze vragen een actueel en duurzaam antwoord te bieden, deden Lieve Polfliet en mijzelf dromen van een nieuw project dat zou uitmonden in een ruim beschikbaar, praktijkgericht boek en een bijhorend vormingsprogramma.

Van meet af aan was het duidelijk dat die droom waarmaken een uitgebreid en stevig partnerschap zou vereisen. Het is dan ook hartverwarmend vast te stellen dat velen dit partnerschap hebben vervoegd en elk op hun eigen wijze hun steen(tje) hebben bijgedragen.

We werden in de eerste plaats bijgestaan door een deskundige stuurgroep.¹ Zo konden we al snel rekenen op de medewerking en de steun van Karin Jirofflée, gedeputeerde, en Wendy Broos, stafmedewerker armoede, van de Provincie Vlaams-Brabant. In de aanloop van dit project konden we rekenen op Lies Daenen en van bij de effectieve start op Carmen Mathijssen, beiden van Cera. Zij waren niet zomaar “sponsors”, maar vooral actieve partners in het traject naar dit boek. Het Centrum Algemeen Welzijnswerk Regio Leuven gaf Lieve Polfliet, beleidsmedewerker, de nodige tijd en ruimte om haar schouders blijvend onder het project te zetten. Met het oog op de ontwikkeling van een vormingsaanbod en met hun Bind-Kracht-benadering, leverden Kristel Driessens en Tine Van Regenmortel, de spilfiguren van “Bind-Kracht in Armoede” een onmisbare bijdrage.

Voor de realisatie van dit boek werkten we daarnaast bijna twee jaar lang samen met partners uit diverse invalshoeken van praktijk, beleid en onderzoek.² Leden van de volgende organisaties verleenden als inspiratiebron en klankbord hun medewerking: *Armoede in Zicht*, *Bind-Kracht* (Karel de Grote Hogeschool), *Brede School Vilvoorde-Houtem*, *Buurt Integratiediensten Kuurne*, *Buurthuis 't Lampeke*, *CAW Regio Leuven*, *Centrum Kauwenberg*, *Centrum voor Sociaal-culturele en Arbeidspe-*

1. Zie bijlage 3: Samenstelling stuurgroep en adviesgroep.

2. Zie bijlage 3: Samenstelling stuurgroep en adviesgroep.

dagogiek K.U.Leuven, Centrum voor Sociologisch onderzoek K.U.Leuven, Cera, vzw De Brug Hasselt, Emancipatorische Projectwerking OCMW Gent, T'Hope, Kind en Gezin, OASIS, Onderwijsbeleid Antwerpen, Provincie Vlaams-Brabant, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, Uit de Marge, VDAB, Vlaams Netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord Nemen, Vlastrov, VVSG-OCMW, Afdeling Welzijnsbeleid Vlaamse Gemeenschap, Welzijnsschakels.

Het project “*Basisschakelmethodiek. Een opstap in armoedebestrijding*” is geen droom gebleven dankzij Annelies Droogmans, die zowel door het vele terreinwerk als door het broeden op en schrijven van ontwerp teksten, hart, handen en voeten heeft gegeven aan wat voor u ligt. Helena Slechten en Peter Saerens van Lannoo Campus zorgden er finaal voor dat u dit verzorgd uitgegeven boek ter hand kan nemen.

De droom was een methodiekboek publiceren dat door onderzoek onderbouwd is, dat goed leesbaar is voor praktijkwerkers en hen betekenisvolle handvatten biedt voor een eigen vormgeving van een geïntegreerde basisschakelwerking. Dank aan allen die op een of andere manier hun enthousiaste medewerking en volgehouden steun hebben verleend om met ons de weg tussen droom en daad af te leggen.

Prof. Dr. Herman Baert
Centrum voor Sociaal-culturele en Arbeidspedagogiek K.U.Leuven

Leeswijzer

Na een korte schets over het ontstaan en de ontwikkeling van de basisschakelmethodiek in **hoofdstuk 1**, nemen we u in dit boek mee op een ontdekkingsstocht door de verschillende aspecten van de basisschakelmethodiek. We zullen daarbij gebruikmaken van ervaringen en inzichten die niet alleen in de beginperiode zijn opgedaan, maar ook van wat vijf goede praktijkvoorbeelden ons vandaag leren. Wat we precies met een ‘methodiek’ voor ogen hebben, wordt ter inleiding van het volgende hoofdstuk omschreven.

In **hoofdstuk 2** lichten we toe waarom de basisschakelmethodiek nodig is en wat het eigene ervan is. Daartoe beschrijven we hoe een leven in armoede er kan uitzien, en dit zowel aan de buiten- als aan de binnenkant. Gemeenschappelijk voor de doelgroepen die de basisschakelmethodiek wil bereiken, is dat zij slechts een moeilijke of zelfs geen toegang vinden tot het nochtans uitgebreide netwerk van welzijnsorganisaties en -voorzieningen. We spreken over een ‘missing link’. Dé arme bestaat echter niet. Elke doelgroep heeft zijn eigen noden en behoeften. Hier komt de basisschakelmethodiek op het toneel, als een methodiek om de missing link tussen deelnemers en het welzijnsnetwerk te overbruggen en zo tegemoet te komen aan de onbeantwoorde noden van de kansarme en meest kwetsbare doelgroepen, door verbindingen te helpen maken. Vervolgens vatten we de voornaamste handelingsprincipes van de basisschakelmethodiek beknopt samen en we expliciteren hoe die passen in de Bind-Kracht-visie. Ten slotte nemen we de mogelijke toepassingsgebieden van de methodiek onder de loep.

Hoofdstuk 3 schetst in vogelvlucht wat men zoal doet in een basisschakelwerking. We tekenen de contouren van een praktijkmodel dat als leidraad kan fungeren voor de groei en de ontwikkeling van een lokale werking. Dit hoofdstuk reikt een reeks handvatten aan op basis waarvan men een vertaalslag kan maken naar een passend activiteitsaanbod, afgestemd op de doelgroep, op de personele en op de materiële mogelijkheden van de dragende organisatie en de lokale context.

Nadat we in vogelvlucht bespraken wat men zoal kan doen in een basisschakelwerking, richten we ons in **hoofdstuk 4** op het ‘waarom’ van de activiteiten. We gaan m.a.w. in op de bedoelingen en de functies, zijnde de wijze waarop die bedoelingen kunnen worden waargemaakt. In dit meest uitgebreide hoofdstuk, waarin elke bouwsteen van de basisschakelmethodiek de revue passeert, staan we ook stil bij enkele spanningsvelden die samenhangen met het in elkaar passen van de bouwstenen.

Het in de praktijk brengen van de basisschakelmethodiek vraagt om een geëngageerde en een deskundige begeleiding. Die wordt onder de loep genomen in **hoofdstuk 5**. We zoomen in op de positieve basishouding die van de begeleiders wordt verwacht. Vanuit die houding kunnen de begeleiders verschillende rollen opnemen, waarvan we de voornaamste bespreken. Op basis van de voorgaande elementen schetsen we een aanzet van een competentieprofiel voor een begeleider van een basisschakelwerking. Ten slotte besteden we aandacht aan de positie van ‘vrijwilligers’ die in een basisschakelwerking een betekenisvolle rol kunnen spelen.

Men kan de basisschakelmethodiek in de praktijk brengen in diverse sectoren en organisaties. Een basisschakelwerking vormt geen aparte sector of werksoort en heeft dus een drager nodig, namelijk een organisatie uit een bepaalde sector die de nodige randvoorwaarden biedt om de basisschakelmethodiek in de praktijk te kunnen brengen. In **hoofdstuk 6** geven we een overzicht van deze (rand)voorwaarden. We beginnen met de basisvoorwaarden voor een basisschakelwerking: het begeleidingsteam en de infrastructurele voorwaarden. Vervolgens bespreken we de noodzakelijke beleidsvoorwaarden.

Tot slot voegen we drie bijlagen toe. **Bijlage 1** biedt een korte omschrijving van het vormingspakket van Bind-Kracht dat een grondige kennismaking met de basisschakelmethodiek beoogt en organisaties wil ondersteunen in de eigen vertaling en ontwikkeling ervan. **Bijlage 2** levert een werkinstrument voor een evaluatie van de eigen basisschakelwerking en is bedoeld om de basisschakelmethodiek nog beter en krachtiger af te stemmen op de lokale noden. In **Bijlage 3** kunt u de samenstelling van de stuurgroep en de adresgroep terugvinden.

Een werkboek

Praktijkvoorbeelden

De lezer die in hoofdstuk 2 de toelichting van het begrip ‘methodiek’ heeft geraadpleegd, zal begrepen hebben dat het voorliggend boek geen receptenboek of een gebruiksaanwijzing wil en kan zijn. Toch is het ons om de praktijk – om het denken en handelen in concrete situaties van kansarmoede en maatschappelijke achterstelling – te doen. De inzichten die we in dit boek presenteren zijn in nauwe relatie met basisschakelwerkingen in de praktijk ontstaan, zoals u kunt lezen in hoofdstuk 1. Om de relatie met de praktijk nog beter in beeld te brengen, zult u in het boek ook regelmatig kaderstukjes tegenkomen. In de kadertjes met als titel ‘Praktijkillustratie’ lichten we voordien uiteengezette inzichten en principes toe aan de hand van een voorbeeld ontleend aan een van de ‘good practices’ uit ons onderzoek. Kaderstukjes die ingeleid worden door de woorden ‘Aan de slag’, bieden u een aantal vragen of praktische handvatten waarover u kunt nadenken om uw eigen werking nog te verbeteren. Verder laten we deelnemers, vrijwilli-

gers en begeleiders van de basisschakelwerkingen aan het woord door gebruik te maken van citaten uit interviews met hen. Ten slotte trachten we het geheel ook te laten ‘spreken’ aan de hand van foto’s die zijn genomen in basisschakelwerkingen. Enkele daarvan zijn door deelnemers zelf genomen.

Literatuuropgave

De auteurs hebben zich een beperking opgelegd wat betreft het gebruik van citaten. Wanneer gebruik wordt gemaakt van de eigen publicaties en onderzoeksrapporten van Herman Baert en Annelies Droogmans, wordt slechts bij uitzondering naar de bron verwezen. Alle eigen publicaties en rapporten worden wel in de literatuuropgave opgesomd. Hopelijk komt dit de leesbaarheid ten goede en wekt het geen verkeerde indruk over het gefundeerd zijn van wat wordt gepresenteerd.

Deelnemers, begeleiders, vrijwilligers

In het boek spreken we over ‘deelnemers’, ‘vrijwilligers’ en ‘begeleiders’. We kozen voor het woord ‘deelnemers’ of ‘participanten’ boven de term ‘hulpvragers’. Daarmee willen we de actieve rol beklemtonen van de personen die naar de basisschakelwerking komen. Met ‘vrijwilligers’ bedoelen we de personen die als geëngageerde en ervaren niet-professionals een belangrijke rol kunnen spelen in de basisschakelwerking. Zij beschikken al dan niet over armoede-ervaring. ‘Begeleiders’ zijn zij die professioneel actief zijn in de basisschakelwerking en daarvoor in een betaald statuut worden tewerkgesteld.

Hoofdstuk 1

De Basisschakelmethodiek vandaag en morgen

1. Een methodiek in ontwikkeling

Het idee van een geïntegreerde methodiek vindt haar oorsprong in de jaren 70 van vorige eeuw, waarin het besef begon door te sijpelen dat armoede in de welvaartstaat nog bestond en méér was dan alleen financiële achterstelling. *‘Meer en meer omschreef men armoede als een relatief, multi-aspectueel, structureel en gradueel verschijnsel’* (Geldof, 1994, p. 6). Tot dan werd het armoedebeleid voornamelijk aangestuurd vanuit de sociale zekerheid en de beleidsdomeinen sociale zaken en welzijn (Dierickx, 2007b). Meer en meer spelers op het middenveld, waaronder ook de Koning Boudewijnstichting,³ pleitten aan het einde van de jaren 70 en het begin van de jaren 80 voor een meer integrale beleidsaanpak op basis van een multi-aspectuele definitie van kansarmoede.

Ook vanuit de praktijk weerklonk in de loop van de jaren 80 de behoefte aan meer integrale of geïntegreerde werkvormen, omdat de gefragmenteerde en gespecialiseerde hulpverleningsvormen niet toereikend bleken voor personen die in (kans)armoede verkeren. Op basis van onderzoek exploreerden we in ons onderzoekscentrum de mogelijkheden om onder andere in het buurtwerk en het sociaal-cultureel (vormings)werk de verschillende functies op een meer samenhangende manier aan te bieden en daarmee de drempel te verlagen en het aanbod beter af te stemmen.⁴ Een markante vaststelling was immers dat er ondanks het groeiend aantal welzijnsorganisaties sprake was van een missing link tussen de kansarme doelgroep en de hulp- en dienstverlening. Tussen hen die ‘aan de rand van de samenleving’ leven en het groeiende voorzieningennetwerk van de welvaarts- en de verzorgingsstaat gaapte een kloof. *‘Zij leven als een eerder afzonderlijke groep en als losse individuen waar het overgrote deel van het welzijns- en vormingswerk weinig of geen contact mee krijgt’* (Baert, 1981, p. 179).

3. Koning Boudewijnstichting (1983). 135 voorstellen voor een beleid tegen armoede en bestaansonzekerheid in België. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

4. Baert, H., Verbeke, L. & Schodts, L. (1977). *Kreativiteit en emancipatie in een buurt. Onderzoeksrapporten 1-2-3*. Leuven: C.S.A.O., 1977-1978-1980, 226 p. en 17 bijlagen.

De ervaring van deze kloof tussen de kansarme doelgroep en het voorzieningennet en de wil om deze te overbruggen, leidde op initiatief van het Vlaams Instituut voor de Bevordering en Ondersteuning van de Samenlevingsopbouw (V.I.B.O.S.O., 1987, nu Samenlevingsopbouw Vlaanderen) tot de oprichting van een informele werkgroep 'Aanpak achtergestelden'. Betrokkenen uit diverse werksoorten brachten in die werkgroep hun ervaringen en ideeën samen. Het verzamelde materiaal vormde later, aan het einde van de jaren tachtig, een aanzet tot een initiatief van de Vlaamse overheid.

De Vlaamse overheid kreeg in deze periode met de opeenvolgende staatshervormingen het profiel van een belangrijke beleidsactor met bevoegdheden die substantieel zijn voor de bestrijding van armoede (Dierckx, 2007a). De belofte om permanente aandacht te schenken aan de armoedebestrijding werd concreet gemaakt in de opdracht van Gemeenschapsminister Jan Lenssens aan de Koning Boudewijnstichting (KBS) om een beleidsdossier samen te stellen dat de basis kon vormen voor een armoedebelid in de Vlaamse Gemeenschap. De inspiratiebron om deze opdracht te formuleren en ze uit te werken, vormde het KBS-rapport: '135 voorstellen voor een beleid tegen armoede en bestaansonzekerheid in België' (1983), de inzichten van de Werkgroep Aanpak Achtergestelden en de ervaringen en ideeën van een aantal sleutelfiguren uit de welzijnssectoren.

Het is in de denkgroep van de Koning Boudewijnstichting (o.l.v. Herman Baert) dat het idee van 'geïntegreerde basisschakels' ontstond.⁵ Op basis van een kwalitatieve analyse van een aantal praktijken die er wél in slagen maatschappelijk achtergestelde groepen te bereiken en er zinvol mee te werken, formuleert de denkgroep vier methodische principes die functioneel blijken te zijn in het opheffen van de missing link tussen de doelgroep enerzijds en hulpverleners, opbouwwerkers, welzijnswerkers, ... anderzijds, namelijk:

- kansarmen worden actief opgezocht en geholpen bij het vinden van aansluiting met de omgeving;
- men heeft oor en oog voor het volledige verhaal en de werkelijkheid;
- er wordt gesleuteld aan de agogische draagkracht van de mensen in armoede, vertrekkende van een basisniveau van vertrouwen in zichzelf, tot het verwerven van specifieke vaardigheden en houdingen.⁶
- vervullen van een draaischijfrol t.a.v. de algemene voorzieningen (Baert, 1993).

Het idee van 'geïntegreerde basisschakels' vond later haar weerklink in de beleidsnota 'Armoedebestrijding' van gemeenschapsminister J. Lenssens. *In 1989 pakte de Vlaamse Executieve uit met*

5. Koning Boudewijnstichting (1988). *Armoedebestrijding in de Vlaamse Gemeenschap. Een beleidsdossier ten behoeve van de Gemeenschapsminister van Gezin en Welzijnzorg*. In opdracht van: Gemeenschapsminister J. Lenssens. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

6. 'Agogisch' verwijst naar (het begeleiden van) leer-, ontwikkelings- en vormingsprocessen van individuen en groepen. We verstaan onder 'agogische draagkracht' die vaardigheden, motivaties en leerervaringen die nodig zijn om een batig gebruik te kunnen maken van een bepaalde voorziening of hulpverleningsvorm (Baert, 1993).

een beleidsnota waarin gepleit wordt om geïntegreerde initiatieven, ook “basisschakels” genoemd, te evalueren op mogelijkheden inzake armoedebestrijding’ (Verbeke, 1994, p. 3).

In het begin van de jaren 90 van vorige eeuw werd dit concept van ‘geïntegreerde basisschakels’ verder uitgeklaard en geoperationaliseerd aan de hand van een praktijkgericht onderzoek uitgevoerd in de schoot van LUCAS, het samenwerkingsverband tussen de K.U.Leuven en Caritas Vlaanderen (Baert, Hellinckx & Van Stappen, 1991-1992). Als vervolg op zijn beleidsbrief gaf Gemeenschapsminister J. Lenssens aan dit centrum de opdracht om de geïntegreerde armoedebestrijding, respectievelijk de methodiek van de basisschakels in kaart te brengen (1990) en te optimaliseren (De Riek & Baert, 1994). *‘Hierbij werd gesteund op een uitgebreide praktijkbevraging in Vlaanderen en een toetsing van de onderzoeksbevindingen in een viertal proefprojecten.’* (De Riek & Baert, 1994, p. 1-2). Op basis van twee jaar onderzoek werd een verfijnde methodiekformulering en ook een optimalisering van het methodisch handelen mogelijk (Baert, 1993). De invoering van de armoedefondsen (V.F.I.A. en later V.F.I.K.) schiep daarna financiële mogelijkheden om op projectmatige basis de toepassing van de basisschakelmethodiek te stimuleren (De Riek & Baert, 1994).

De auteurs van het actieonderzoek over de basisschakelmethodiek (Baert, Hellinckx & Van Stappen) beklemtoonden dat de basisschakelmethodiek een methodiek ‘in ontwikkeling’ was (1991). Dit wil zeggen dat deze wijze van denken en handelen nog verfijning en empirische toetsing vereist en dat er bijscholing en ervaringsuitwisseling nodig zijn om de basisschakelmethodiek met de nodige bagage in de praktijk te kunnen brengen. Maar daar werd niet op gewacht om toch al aan de slag te gaan. In de afgelopen twee decennia doken er in het welzijnslandschap een reeks organisaties op die de basisschakelmethodiek gebruikten en werd de methodiek vanuit verscheidene invalshoeken ook aan onderzoek onderworpen (De Riek & Baert, 1994; Roex, 1997; De Wit, 2001; Van Kerckhove, 2004; Droogmans, 2008). Zodoende werd de basisschakelmethodiek steeds verder ontwikkeld en doeltreffender gemaakt. Het ontbrak echter aan een toegankelijke en ruim beschikbare bundeling van de opgedane inzichten, de geformuleerde werkprincipes en de ontworpen instrumenten. Met de voorliggende publicatie trachten we die leemte op te vullen.

2. Het vervolg van de methodiekontwikkeling

Met dit boek hebben we een gebruiksvriendelijke handleiding willen maken, die de basisschakelmethodiek toegankelijk en inzichtelijk maakt in tijden dat (kans)armoede een realiteit blijft of zelfs toeneemt. Het is een methodiekboek dat stilaan gegroeide inzichten en praktische handvatten aanbiedt, zodat deze kunnen worden doorgegeven aan bestaande en nieuwe initiatieven en aan studenten en professionals in opleiding en bijscholing.

Daarvoor baseerden we ons niet alleen op vorig onderzoek en een literatuurstudie, maar we werkten ook samen met organisaties die de basisschakelmethodiek hanteren. We voerden diepte-interviews met begeleiders en deelnemers van diverse werkingen uit, alsook een reeks observaties ter plaatse. Zo konden we in dit methodiekboek waardevolle en herkenbare praktijkbeschrijvingen opnemen. In wat volgt, doorlopen we de verschillende fasen van het ontwikkelingsproject (oktober 2008 – december 2009) waarvan u nu het resultaat in handen hebt.

2.1 Literatuurstudie

De literatuurstudie betrof in de eerste plaats onderzoeksrapporten, licentiaatsverhandelingen, masterproeven en artikelen over de basisschakelmethodiek. We kozen ervoor om de teksten van Baert en Droogmans zo veel mogelijk mee te verwerken in deze publicatie, zonder herhaalde referenties aan eigen werk die de leesbaarheid zouden bemoeilijken. De bedoelde werken waaruit informatie geput werd, kunt u terugvinden in de bibliografie achter in dit boek.

Daarnaast werd er een bredere literatuurstudie uitgevoerd over het thema armoedebestrijding. Hier konden de reeds beschikbare Bind-Kracht-publicaties natuurlijk niet ontbreken. U zult merken dat er veel aansluiting is tussen deze publicaties en het voorliggend boek. De overige publicaties en documenten die werden geraadpleegd, kunt u eveneens terugvinden in de literatuurlijst.

2.2 Praktijkonderzoek

Om de betekenis van dit boek voor de praktijk te waarborgen, voerden we een uitgebreid praktijkonderzoek uit bij vijf organisaties die elk vanuit een andere context en achtergrond met de basisschakelmethodiek aan de slag zijn. Behalve aan een sectorale spreiding, beantwoorden zij ook aan een geografische spreiding.

Het praktijkonderzoek bestond uit een periode van uitgebreide kennismaking waarbij de onderzoeker dikwijls aanwezig was tijdens activiteiten van de organisaties. Op die manier konden alle partijen (deelnemers, begeleiders, vrijwilligers en onderzoeker) elkaar leren kennen en werd iedereen op de hoogte gebracht van de opzet van het onderzoek.

In een volgende fase vonden er observaties plaats en werden er individuele diepte-interviews uitgevoerd, met deelnemers, begeleiders en vrijwilligers, en ook thematische groepsinterviews met groepjes van betrokkenen. Aanvullend ging de onderzoeker ook op gesprek bij een aantal organisaties uit de netwerken van de basisschakelwerkingen, met de bedoeling iets te vernemen over het 'schakelen'.

De vijf 'good practices' vormen naar onze mening interessante voorbeelden van hoe men met de methodiek aan de slag kan gaan. Ze zijn niet te beschouwen als dé ideale voorbeelden en ze zijn niet zomaar te kopiëren, maar we denken dat hun ontwikkeling al verder gevorderd is en dat hun ervaringen en 'knowhow' inspirerend kunnen zijn voor anderen. In 'Praktijkvoorbeelden' stellen we de vijf organisaties kort aan u voor.

2.3 Resultaten

De resultaten van de literatuurstudie en het praktijkonderzoek werden niet alleen door de auteurs van dit boek verwerkt. Dat gebeurde samen met een stuurgroep en een adviesgroep. Aan de hand van onze bevindingen selecteerden we enkele spanningsvelden over doelstellingen, functies en deelnemers, die we in de adviesgroep bespraken. De informatie die voortkwam uit de literatuurstudie, het praktijkonderzoek en uit de vergaderingen van de adviesgroep, werden vervolgens gebundeld tot de zes hoofdstukken van dit boek. Voordat wij ze u in hun huidige vorm konden voorleggen, werden ze grondig nagelezen door de leden van de stuurgroep en, wat sommige delen betreft, ook door leden van de adviesgroep. Zo hielden we steeds de vinger aan de pols bij de praktijk en de potentiële lezers.

Dit methodiekboek wordt aangevuld met een toelichting over de vormingsmodule die opgenomen zal worden in onder meer het bijscholings- en vormingsaanbod van Bind-Kracht. Hierover vindt u meer terug in de bijlage.⁷

3. *Praktijkvoorbeelden*

Zoals gezegd hebben we voor de documentatie en fundering van dit boek samengewerkt met vijf organisaties die de basisschakelmethodiek op een min of meer gevorderde wijze in de praktijk brengen. Omdat we verder in dit boek naar hen zullen verwijzen en uit hun werking concrete voorbeelden zullen selecteren, stellen we ze hier graag aan u voor met een beknopt 'portret'. In dit portret zijn de elementen opgenomen die zij zelf belangrijk vinden om zich als basisschakelwerking voor te stellen.

3.1 *Centrum Kauwenberg*

Centrum Kauwenberg vzw

Korte Winkelstraat 1
2000 Antwerpen
Tel. 03/232.72.96
www.kauwenberg.be
info@kauwenberg.be

Centrum Kauwenberg is een Vereniging waar Armen het Woord Nemen waar het hele gezin terecht kan. Een groot deel van de gezinnen bestaat uit alleenstaande moeders met kinderen. Hun gezin en het grootbrengen van de kinderen is meestal het belangrijkste in hun leven. Daarom is er naast een volwassenenwerking ook een kinder- en jongerenwerking. De wisselwerking tussen

7. Zie Bijlage 1: Bind-Kracht-gericht werken in groepen vanuit de basisschakelmethodiek.

de kinder- en jongerenwerking en de volwassenenwerking, maakt dat opvoedingsondersteuning een steeds weerkerend thema is dat door ouders, kinderen en jongeren als zeer belangrijk wordt ervaren.

De deelnemers vertonen een gekwetste binnenkant en dat uit zich in een geïsoleerd leven, zeer vele en complexe problemen en het niet kunnen opeisen van de tien grondrechten. Mensen in armoede zijn ook door diverse negatieve ervaringen erg wantrouwig. Dit diepgewortelde wantrouwen neem je niet weg in één keer. Het vergt een langdurig en intensief proces dat vanuit een laagdrempelig aanbod kan groeien. Door deel te nemen aan dit aanbod (dagelijkse instuif, uitstappen, ...) leren de mensen de werking kennen en kan er een vertrouwensband opgebouwd worden.

Zo'n uitgebouwde basiswerking met sterke en permanente vertrouwensrelaties is een voorwaarde om groepswork op te zetten met mensen die in armoede leven. Behalve de mogelijkheid tot ontmoeting biedt de vereniging een ruim aanbod aan activiteiten (vormingsmomenten, praatgroepen, themagroepen, ...) die een aanzet zijn om armoede in haar verschillende facetten en op verschillende levensdomeinen te bestrijden.

In de visie van Centrum Kauwenberg zijn het aanbieden van enkel individuele begeleiding en ondersteuning ontoereikend. Deze worden dan ook steeds gekoppeld aan groepswork. Naarmate mensen samenkomen in een groep, ontwikkelen ze de kracht om individueel verder te komen. De groepen vormen bovendien de basis om samen met armen zelf te werken aan verandering van maatschappelijke structuren die armoede veroorzaken en in dialoog te gaan met het beleid en de samenleving.

3.2 De Brug

De Brug Hasselt vzw

Pieter Corbeelsstraat 16 bus 1
3500 Hasselt
Tel. 011/74.07.59
www.debrug-vzw.tk
de.brug.hasselt@telenet.be

De Brug Hasselt vzw is een erkende vereniging waar armen het woord nemen. De werking wordt volledig draaiende gehouden door vrijwilligers (de meesten met armoede-ervaring) en kan vanuit Rimo Limburg (Regionaal Instituut voor samenlevingsopbouw) rekenen op de ondersteuning van een opbouwwerker.

De Brug Hasselt vzw richt zich in haar activiteiten tot iedereen, met specifieke aandacht voor mensen die sociaal geïsoleerd leven en/of kampen met een kluwen van problemen. De werking heeft tot doel om vanuit de concrete ervaringen van mensen in armoede te komen tot

voorstellen tot verandering. In dit proces worden contacten gelegd met verschillende partners en beleidsverantwoordelijken die bij het oplossen van het armoedeprobleem een rol kunnen spelen.

De deelnemers zijn welkom in wekelijkse activiteiten. Zij kunnen hun participatie zelf vormgeven: sommigen nemen anoniem deel en kijken toe, anderen komen voor een babbel of om te kaarten, weer anderen gebruiken een warme maaltijd of zoeken ondersteuning.

Elke zaterdag zijn gratis koffie en kranten beschikbaar en kan men tegen een voordelig tarief soep en/of een warme maaltijd gebruiken die bereid wordt door de groepsleden zelf. De wekelijkse maaltijden hebben een opvallend warm en huiselijk karakter. Door de tijd heen zijn de deelnemers goede kennissen geworden. De vrijwilligers luisteren naar het individuele verhaal van de deelnemers en bieden hun hulp via hun netwerken. Daarnaast stimuleren en ondersteunen we hen om (opnieuw) een sociaal netwerk uit te bouwen.

Veel mensen in armoede leven sociaal geïsoleerd en hebben niemand meer om op terug te vallen. Om deze mensen toch de momenten te laten beleven die voor anderen evident zijn, organiseren wij deze momenten samen met hen. Naast de wekelijkse ontmoeting vinden er nieuwjaars-, paas-, doop-, communie-, sinterklaas- en kerstfeesten, enz. plaats.

Samen met de deelnemers zetten we verschillende groepsactiviteiten op, zoals de maandelijkse cultuuruitstap, thema- en werkgroepen, vormingen, crea-atelier, infovergaderingen, wekelijkse voetbalmatches voor allochtone jongeren, ... De deelnemers worden gestimuleerd om vanuit de groepswerking hun krachten te bundelen om verdere stappen te zetten in hun resocialisatieproces. Het geloof in hun persoon mobiliseert inwendige krachten die hun een versterkt zelfvertrouwen geven en van waaruit ze energie putten om op eigen initiatief (een nieuwe) richting te kiezen in hun leven.

We zetten ten slotte ook structurele acties op met haar deelnemers, zoals een sensibiliseringsactie voor betaalbare woningen. Om onze woorden kracht bij te zetten geloven we sterk in samenwerkingsverbanden. We hebben dan ook een breed netwerk uitgebouwd van lokale (basiseducatie, vormingplus, OCMW, CAW), regionale (Dynamo Limburg vzw, Rimo Limburg, ...) en nationale partners (vakantieparticipatie, cultuurparticipatie en het Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen).

3.3 Inloopcentrum De Meander

CAW Regio Leuven
Inloopcentrum De Meander
Redingenstraat 25
3000 Leuven
Tel. 016/58.38.53

meander@cawleuven.be

Inloopcentrum De Meander is een deelwerking van het Centrum Algemeen Welzijnswerk Regio Leuven dat zich prioritair richt tot mensen die maatschappelijk uitgesloten worden op vele levensdomeinen zoals huisvesting, gezondheid, onderwijs, justitie, tewerkstelling, familie, vakantie, vrije tijd, cultuur, ... Het inloopcentrum bereikt zowel alleenstaanden met of zonder kinderen, als gezinnen met kinderen van alle leeftijden. De deelnemers hebben gedurende hun levensloop vaak vele kwetsuren opgelopen in de relaties met zichzelf, met anderen en met de samenleving. Daardoor hebben ze een laag zelfbeeld ontwikkeld.

Tijdens de openingsuren van het inloopcentrum is iedereen welkom. Ontmoeting staat centraal maar het aanbod van materiële hulpverlening (wasmachine, droogkast, computer en internet, bad en douche, gratis bellen naar diensten, krant, tv, ...) zorgt voor de laagdrempeligheid en toegankelijkheid van de werking. Mensen stappen niet noodzakelijk binnen met een probleem, maar om gebruik te maken van de materiële dienstverlening, om een kop koffie te drinken, de krant te lezen, anderen te ontmoeten. Men hoeft zich hierbij niet kenbaar te maken. De begeleiders en vrijwilligers zorgen ervoor dat mensen onthaald worden op de manier waarop zij dit wensen. Op langere termijn proberen zij te komen tot verbinding en ontmoeting.

Tijdens de ontmoetingsmomenten leggen begeleiders schakels tussen de deelnemers onderling. Er wordt een veilig kader geschapen waarin mensen elkaar kunnen versterken, van elkaar kunnen leren, waarin ze ook samen even hun dagelijkse zorgen opzij kunnen zetten en genieten. De vormings- en ontspanningsactiviteiten worden met de bezoekers geprogrammeerd, voorbereid en uitgevoerd. In de mate van het mogelijke wordt ook hier geschakeld naar deelname aan het externe aanbod. Daarnaast is er ook ruimte en aandacht voor een individuele ondersteunende 'babbel' of om een kort traject af te leggen om mensen toe te leiden naar die diensten/organisaties die zorg op maat kunnen bieden. Het is balanceren tussen de groep en het individu – dit is steeds een verhaal van én/én en niet of/of. Er wordt vertrokken vanuit de actuele behoefte van de deelnemer en gezocht naar een manier waarop we kunnen schakelen naar de groep, binnen de samenleving. Huisbezoeken (als de bezoekers die toelaten) bieden een meerwaarde in het luisteren naar en het begrijpen van het eigen levensverhaal.

Bijzondere ontmoetingsactiviteiten die samen met de deelnemers vorm krijgen, zijn het sociaal restaurant en het doeatelier. Het doeatelier heeft als doelstelling: mensen erkennen en respecteren in datgene wat ze goed kunnen, in hun leerproces, ook hier leren zij van elkaar. Niet te verwaarlozen is het inkomensvervangend effect: mensen hebben vaak een beperkt inkomen (amper genoeg om te overleven). Zo hebben zij in het doeatelier de mogelijkheid om bijvoorbeeld gordijnen te stikken, een kast te herstellen, een cadeau te maken, kleding te verstellen. Daarnaast kunnen ze een beroep doen op 'de Kapstok' een kringloopwinkel van het CAW Regio Leuven.

De participanten nemen expliciet het woord in 'de Babbelbox' en 'Ons gedacht'. In 'de Babbelbox' delen de deelnemers ervaringen met elkaar. Zij praten over wat goed gaat en wat moeilijk ligt en bieden elkaar ondersteuning en herkenning. 'Ons gedacht' is een deelwerking die meer structureel gericht is; hier kunnen de deelnemers verwoorden wat er moeilijk loopt in de samenleving en gaan zij in gesprek met diensten/organisaties.

Ten slotte: het inloopcentrum De Meander wordt uitgebouwd met professionele medewerkers, vrijwilligers en bezoekers. De vrijwilligers (80% mensen van de doelgroep en 20% mensen die niet van de doelgroep zijn) garanderen de openingsuren en vervullen een zeer belangrijke rol in het schakelproces van de deelnemers. Maandelijks komen de vrijwilligers samen in een vrijwilligersvergadering.

3.4 Emancipatorische Projectwerking OCMW Gent

OCMW Gent Emancipatorische Projectwerking

Antwerpsesteenweg 778

9040 Sint Amandsberg

Tel. 09/266.92.50

www.ocmwgent.be

emancipatorische.projecten@ocmwgent.be

De Emancipatorische Projectwerking (EP) van het OCMW Gent richt zich tot volwassenen met of zonder kinderen in een (kans)armoedesituatie, die behoefte hebben aan ontmoeting, contact met lotgenoten en hiervoor geen aansluiting vinden bij andere organisaties.

De werking is structureel verankerd en omkaderd met middelen en personeel vanuit het OCMW Gent. Dankzij deze verankering kan men de deelnemers gemakkelijk bereiken onder meer via de maatschappelijk werkers van de sociale dienst van het OCMW. De EP bestaat uit gedifferentieerde groepswerkingen, gaande van ontmoeting tot participatie.

De deelnemers vinden in de basiswerkingen een warme en veilige groepssfeer waar zij kunnen experimenteren met nieuwe inzichten en gedragingen. Tijdens de verschillende ontmoetingsmomenten en uitstappen (zoals instuif, groepsweekend, sinterklaasfeest, kooknamiddag, ...) hebben de begeleiders aandacht voor het verhaal van de deelnemers. Ze (h)erkennen daarbij de kwetsuren die mensen hebben opgelopen. Zij stellen de goede vragen om hen tot bij hun eigen drijfveren en inzichten te brengen en faciliteren en benoemen de groeiprocessen die daaruit ontstaan.

De activiteiten die plaatsvinden (vorming internet en e-mail, zingen bij Bougez, sensibiliseringsacties, uitstappen en feesten, deelname aan de werkgroep 'cultuur voor iedereen' van de stad Gent, ...) worden steeds gepland en ontwikkeld in dialoog met de deelnemers, vertrekkende

van hun ervaringen en behoeften. Zij krijgen met andere woorden de kans tot het opnemen van haalbare verantwoordelijkheden en actieve participatie in de werking.

De dialoog met de doelgroep staat ook centraal in het meer structurele luik van de werking. In de 'Wegwijzerwerking' nemen mensen in armoede het woord over een thema (bijvoorbeeld 'sociale activering') om hun stem en visie mee vertaald te zien in beleidskeuzes en -uitvoering van onder meer het OCMW. Daarnaast werken zij vanuit deze groepswerking ook mee om de documenten en brieven die het OCMW verstuurt, goed begrijpbaar te maken voor de doelgroep, zowel inhoudelijk als tekstueel.

De groepswerking vormt dus de spil van de werking. Deze gaat echter steeds hand in hand met individuele ondersteuning. Zo heeft elke deelnemer op geregelde tijdstippen een gesprek met zijn groepsbegeleider. Tijdens deze momenten staat men stil bij de persoonlijke ervaringen en betekenis van de groep voor de deelnemer. Ook wordt groei zichtbaar gemaakt door kwaliteiten van deelnemers te benoemen aan de hand van concrete gedragsvoorbeelden uit de groepswerking. Mensen zien zichzelf dus veranderen. Dat schept perspectief, werkt motiverend en verbindt mensen in armoede (opnieuw) met zichzelf.

3.5 *T'Hope*

T'Hope

Gitsestraat 53
8800 Roeselare
Tel. 051/69.02.10
of 0498/88.71.77
Thope@telenet.be
www.thope.eu

T'Hope is een welzijnsschakel en vereniging waar armen het woord nemen. De naam van onze werking betekent 'samen' in het West-Vlaams. Vrijwilligers met en vrijwilligers zonder armoede-ervaring gaan 'T'Hope' de strijd aan tegen de armoede.

Mensen in armoede zijn vertegenwoordigd in alle deelwerkingen van de vereniging. Zij worden zowel betrokken bij de voorbereiding van al onze activiteiten als bij het nemen van belangrijke beslissingen. Mensen in armoede zijn dan ook vertegenwoordigd tot in de raad van bestuur.

De keuze om alles in T'Hope samen te doen, wordt ook de tandemwerking genoemd. Mensen in armoede participeren in de werking door in tandem met andere vrijwilligers samen te komen, samen te werken, samen te denken, te organiseren, ...

De groepswerking staat hierbij centraal tijdens de ontmoetingsnamiddag, ontspanningsactiviteiten, culturele activiteiten, computerpermanentie, ... Via deze activiteiten wil T'Hope mensen in armoede uit hun isolement halen en samenbrengen in een groep, met de bedoeling hen sterker te maken.

Door het samenwerken krijgen mensen in armoede dikwijls meer zelfvertrouwen, ervaren ze dat er toch mensen zijn die in hen geloven, ontdekken ze 'vergeten', of 'onbekende' talenten, enz. Sommigen zetten zelfs de stap naar andere verenigingen, wijzen andere mensen in armoede de weg naar de hulpverlening of voeren het woord op een Europese ontmoeting van mensen in armoede.

De groei zien we niet alleen bij mensen in armoede, maar ook bij mensen zonder armoede-ervaring. Hoe meer zij de complexe binnenkant van de armoede, de gekwetstheid van mensen in armoede begrijpen, hoe minder ze geneigd zijn om 'over te nemen'. Zo komen zij in een meer gelijkwaardige positie. Door samen een aantal dingen te durven doen, leren beiden van elkaar.

Behalve voor de groepsactiviteiten, die zowel plaatsvinden met volwassenen als met kinderen en jongeren, is er ook heel veel aandacht voor de individuele ondersteuning van de vrijwilligers en deelnemers. Dit realiseren we via huisbezoeken en vele individuele gesprekken naast en tijdens de groepsmomenten. Deze gesprekken hebben zowel als doel het groepsgebeuren te versterken, als de personen zelf sterker te maken. Hulpverlening wordt hierbij echter niet overgenomen, maar er wordt zo veel mogelijk doorverwezen. Waar er geen antwoord is, wordt er ondersteund, maar ook gesignaleerd.

Binnen de groeps- en individuele momenten wordt heel wat ervaringskennis opgedaan rond de problemen waar mensen in armoede dagelijks mee geconfronteerd worden. Binnen een themawerking worden dan ook bepaalde thema's die sterk leven bij mensen in armoede, uitgebreid uitgewerkt. De problemen worden in kaart gebracht en beleidsaanbevelingen worden geformuleerd, van waaruit met het beleid in dialoog wordt gegaan. De ervaringskennis wordt ook uitgedragen via vorming vanuit de 'Luidsprekers'-groep naar scholen, diensten en organisaties.

Op weg naar een denkkader

Tot daar deze blik op de herkomst van de basisschakelmethodiek en op de bronnen waaruit voor dit boek is geput. Met de vijf voorgestelde praktijkvoorbeelden in het achterhoofd, nemen we u nu mee in een schets van het denkkader waarop dit boek steunt.